

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Bergen 4.10.2007

Høringsuttalelse til søknad om bygging av Bondhus kraftverk, Bondhuselva, Kvinnherad kommune i Hordaland

Innledning

Kraftkarane AS ønsker å utnytte vannet i Bondhuselva i Bondhusdalen i Kvinnherad kommune i Hordaland til kraftproduksjon. De har søkt Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) om tillatelse til bygging av Bondhus kraftverk etter løyve av vassressurslova § 8 og energiloven.

Naturvernforbundet Hordaland (NVH), Bergen Turlag og Norges Jeger- og Fiskerforbund Hordaland takker for utsatt høringsfrist og har følgende merknader.

Søknaden

Bondhuselvas nedbørsfelt ligger innenfor Folgefonna nasjonalpark og Bondhusdalen landskapsvernområde. Elva renner i nordlig retning gjennom Bondhusdalen og har utløp til Hardangerfjorden ved Sundal.

I Bondhus Kraftverk ønsker man å benytte fallet mellom kote 120 og kote 20 med en strekning på til sammen 1740m til kraftproduksjon. Inntaket er planlagt i Bondhusdalen landskapsvernområde eller kloss inntil. Inntaksrøret er planlagt lagt i grøft og vil gå gjennom natur- og kulturmark. Kraftstasjonen er planlagt i dagen ved siden av bomiljøet nede i dalen.

Kraftstasjonen vil få installert effekt på 3,9 MW og vil kunne produsere 16,7 GWh strøm årlig.

Virkninger for miljø, naturressurser og samfunn

Biologisk mangfold

Det foreligger en Biologisk rapport fra Jørgen Frønsdal Rådgivning og konsulenttjeneste og Auen Korbøl Biologisk rådgivning. Rapporten konkluderer med at verdivurderingene samlet sett er Middels. Store deler av influensområdet består av en verdifull naturtype av naturbeitemark som får verdien B til C, dvs. opp til regional verdi. Floraen i området er likevel bare overflattisk undersøkt og befaringen ble foretatt så sent som 8. november 2006, slik at blomstringen var over. Dette medfører usikkerhet.

Rapporten sier at ved egne undersøkelser ble karplanteflora, sopp, lav- og moseflora undersøkt og at det er en relativt fattig, homogen og sparsomme bestander. Ingen rødlistede arter ble funnet under befaringen. Naturvernforbundet Hordaland (NVH), Bergen Turlag og Norges Jeger- og Fiskerforbund Hordaland vil bemerke at et fagkurs på sopp ble avholdt 20.-23. september 2001 i Rosendal. På 2 feltdager i Kvinnherad kommune ble det gjort totalt 571 funn av sopp fordelt på 263 arter, hvorav 14 er oppført på den nasjonale rødlista for sopp. En tur opp Bondhusdalen resulterte i en liste på 51 arter hvorav 2 er katalogisert som rødlistede arter; Skjellsprøsopp og skarp orekremle. Begge definert som sjeldne (R). Fagkurset hadde dessverre ingen undersøkelser på karplanter, lav- og moseflora.

Fossefall, vintererle og hegre ble ikke observert under befaringen som ble avholdt så sent som 8. november 2006. Til det er det å si at vintererla, på tross av navnet, trekker ut av landet om høsten til Sør-Europa og Nord-Afrika og kommer tilbake om våren i mars og april. På Jærstrendene og Lista kan man finne sparsomt overvintrende individer. Rapporten opplyser at fossefallet ikke er registrert i området, men vi har ved selvsyn oppservert den i sommerhalvåret. Fossefall er en art hvor mange individer trekker ut av landet til Sør-Sverige, Danmark og Tyskland. Hegren er standfugl, selv om mange, særlig ungfugler, forlater landet om høsten til fordel for et mildere klima i Storbritannia.

Fisk og fiske

Søknaden sier elven har bestand av regnbueørret, en ikke selvproduserende bestand av laks og en redusert bestand av voksen sjørret. Fylkesmannen i Hordaland sin MVA-rapport 8/2005 Fiskeundersøkelser i regulerte innsjøer og vassdrag i Hordaland 2004, hvor de er usikre på om det finnes en egen laksestamme. Vurderingen var at gytebestanden både av laks og sjørret var små og sårbare. Søknaden sier at sjørret og laks bare går et par hundre meter opp i elva mens Fylkesmannen opererer med en anadrom strekning på 2,5km. Norges Jeger- og Fiskerforbund finner det sannsynlig at fisken kan gå opp i elven ved gunstige forhold. De gunstige forholdene vil trues om vannføringen i vassdraget reduseres.

Tidligere ble det sluppet smolt i vassdraget og fisket var såpass bra at turistbedriftene reklamerte med at Bondhuselva var en av Vestlandets beste lakseelver. Forvaltningsmyndighetene har innført endringer i krav til kultiveringspraksis ved utsetting av anadrome laksefisk i ferskvann. Hensikten er å bevare den genetiske variasjonen i fiskestammene og hindre uønsket spredning av arter, sykdommer og parasitter. På denne bakgrunn er utsetting av fisk midlertidig stoppet. Tidligere fangster viser at gjenfangst i elva er meget stort og at elva er en meget god lakse- og sjørretelv.

Landskap

Bondhusdalen har store kvaliteter og interesser knyttet til landskap, friluftsliv, opplevelser, kulturhistorie og kvartærgeologi. I forbindelse med opprettelsen av Folgefonna nasjonalpark og landskapsvernområdene skriver miljøvernminister Knut Arild Hareide ved Kongelig resolusjon av 29. april 2005 at bl.a. *Bondhusdalen er eit eigenarta og vakkert naturområde med store opplevingskvalitetar knytt til heilskapen og variasjonen av naturen frå dalføra opp til fjella. Fjell, skog og vassdrag er viktige element i landskapet sin art og karakter. Vår utheving for å understreke at helheten og variasjonen teller og at vassdraget er en viktig del av karakteren i dalen.*

Universitet i Bergen har utgitt rapporten *Folgefonna nasjonalpark Oppfølgjande utgreiingar 2000 Kvartærgeologi* hvor det står at "Bondhusdalen / Fynderdalen er ein av dei mest besøkte dalane kring Folgefonna. Samstundes har den nokre av dei mektigaste kvartærgeologiske formene på heile Folgefonnhalvøya." Det foretas en verdivurdering av de forskjellige dalførene rundt Folgefonna etter 4 parametre. Etter rapportens syn er den mest objektive måten å rangere dalene på, en sammenstilling av alle de ulike parametrene. Der kommer Bondhusdalen/Fynderdalen opp på førsteplass.

I evalueringen av opplevelseskvalitet i utvalgte dalfører på Folgefonnhalvøya i NIJOS-rapport 7/2000 (Anne Elgersma) står det at "På fleire måtar kan Bondhusdalen seiast å vera mangfaldig, då her er relativt stort mangfald av heilt ulike terrengformer og teksturar." Rapporten er svært skeptisk til inngrepet i vassdraget ved bortfall av om lag 50 % av vannet i elva etter at de tre elvene Tverrelva, Brufosselva og Breelva ble overført til Austrepollen i 1970 årene. Evalueringen ender derfor "bare" på B1 (Regionalt svært verdifullt). Det er i dag andre miljøkrav enn for 30 år siden og det er tilgang på så pass god informasjon at man må unngå lignende uheldige inngrep videre.

Bondhusdalen representerer en helhet i fra fjord til fjell som har store verdier, er lett tilgjengelig og er meget godt besøkt. Dalen oppviser også samspillet mellom natur- og kulturhistorie. Blir søkte prosjekt iverksatt, reduseres vannføringen til minimumsnivå. Alminnelig lavvannføring (som innføres som minstevannføring) er ikke egnet til å ta vare på landskapet og områdets naturverdier.

Friluftsliv

Bondhusdalen er, etter Baroniet i Rosendal, det mest besøkte og populære området i Kvinnherad kommune. Dalen er et rekreasjonsmål i seg selv og er i tillegg oppmarsjområde til Folgefonna nasjonalpark ogkanskje den letteste innfallsporten til hele nasjonalparken. Det er en klassisk tur som turister har gått i mer enn 100 år. Veien nede fra fjorden opp til Bondhusvatnet kalles Isvegen, etter den tid man hentet is på Folgefonna (Bondhusbreen) for eksport til England. Rideveien opp lia heter Keiserstien eller Gardshamarveien. Mange sier Turistveien eller Rideveien. Målet kan være Bondhusbreen eller hyttene til Bergen Turlag (Breidablikk og Fonnabu) som ligger ved kanten av selve Folgefonna. Fonnabu har omtrent 1000 registrert besøkende årlig. Noen går selv over breen til Holmaskjær og ned Tokheimslia til Odda, mens andre vandrer Fonna på langs. Sommerstid er det daglig breføring over fonna.

H.M. Dronning Sonja stod for den offisielle åpningen av Folgefonna Nasjonalpark i Bondhusdalen lørdag 14. mai 2005 med miljøvernminister Knut Arild Hareide og kultur- og kyrkjeminister Valgerd Svarstad Haugland samt publikum til stede. Det var ingen tilfeldighet at det var Bondhusdalen som ble valgt innenfor de 5 kommunene som omslutter nasjonalparken. Deltakerne gikk til fots fra Sundal til Bondhusvatnet for å få med seg alle de kvalitetene som har gjort dalen til det trekkplasteret den er.

Bondhuselva brukes i dag også noe til elvepadling.

Folgefonna nasjonalpark

Nedbørsfeltet til Bondhuselva ligger innenfor Folgefonna nasjonalpark og Bondhusdalen landskapsvernområde. Inntaket på kote 120 ligger trolig noen meter innenfor landskapsvernområdet. Søknaden mener at selv om grensen ligger innenfor verneområdet

åpner vernereglene for å åpne energi- og kraftanlegg, jf § 3, pkt 1.3j Oppgradering/fornyning av energi- og kraftanlegg som ikke faller inn under § 3 punkt 1.2.b. Vi kan ikke se at noen av de tiltakene som tidligere er utført har sammenheng med denne søknadens inngrep og at prosjektet må betraktes som et nytt inngrep som vesentlig endrer landskapet sin art og karakter. Vi kan derfor ikke se at det er hjemmel til å godkjenne tiltaket i landskapsvernområdet.

Under verneplanarbeidet ønsket grunneierne vernegrensen lenger inn enn arbeidsgrensen. Dette ble etterkommet. Men begrunnelsen for ønsket og etterkommelsen var at Bondhusdalen var viktig for landbruket og at vanlig landbruksdrift ville forhindre at landskapet grodde igjen, ikke at det skulle åpnes for kraftutbygging.

Vi finner det svært uheldig med inngrep i den viktigste innfallsporten til Folgefonna nasjonalpark fra vest.

Fjordlandskap

Området tilhører det vestnorske fjordlandskapet som er særegent både i nasjonal og internasjonal sammenheng. Norge har et spesielt ansvar for å forvalte dette uten at de kvalitetene som gjør landskapet anerkjent går tapt. I følge NIJOS sitt "Referansesystem for landskap", tilhører bygdene i Kvinnherad underregion 22.20 som har en samlet vurdering på A1.

Sumvirkninger

Antall tillatte vannkraftprosjekter i Hardangerfjorden har nådd et slikt antall at det truer regionens egenart. Spesielt fra omsøkte prosjekt og nordover til spissen av Folgefonna halvøya er det kommet mange søknader og gitt mange konsesjoner. Det finnes knapt en uberørt elv/bekk igjen på denne strekningen. Dette er en alvorlig situasjon som må mane til ettertanke. Naturvernforbundet Hordaland (NVH), Bergen Turlag og Norges Jeger- og Fiskerforbund Hordaland tillater seg å sitere Kvinnherad kommune sin egen beskrivelse av det nevnte området: "Langs Maurangerfjorden, lengst nord i Kvinnherad, ligg bygdene Sundal, Austrepollen, Nordrepollen og Gjetingsdalen, med samlenavnet Mauranger. Mellom stupbratte fjell ligg frodige dalar, mektige brearmar, blenkjande fjellvatn og fossande elvar, overvaka av den evige isen, Folgefonna. Området byr på den mest dramatiske og vekslende naturen ein kan tenkja seg, og gjev naturopplevingar av sjeldnaste sort.". Naturvernforbundet Hordaland (NVH), Bergen Turlag og Norges Jeger- og Fiskerforbund Hordaland sin kommentar er at der er ingen fossende elver igjen. På de omtalte stedene er samtlige elver bygd ut i fra tidligere og i den senere tid. Nå søkes det også om restvannføringen i Bondhuselva i Sundal.

Reiseliv

Regionen er en turistmagnet og Sundal med Bondhusdalen er et av turistmålene. Bergensfirmaet Norconsult Plan har på oppdrag for Kvinnherad kommune utarbeidet en stedsanalyse for Sundal. Rapporten fremhever Suldal som et eksklusivt reisemål og at alle som søker norsk naturoppleving finner alt de måtte ønske seg i området.

Sundal / Bondhus har vært et av kjerneområdene for turismen i Norge. Allerede fra 1833 ble det organisert turisttrafikk fra Sundal til Odda. Turistene gikk til fots men ble i en periode

fraktet over breen med hest og slede. For hundre år siden var det stor trafikk av cruisebåter i fjorden. Kommunen sier på sine nettsider om Mauranger at også nå er turisme en viktig levevei for bygdene med de rundt 200 innbyggerne. Rosendal Turistservice oppgir at de hvert år fra 2000 til 2006 har guidet mellom 2500 til 3000 turister opp dalen til Bondhusvatnet i perioden januar til desember. I tillegg kommer alle de som ikke organiserer seg i grupper. Vi vil tro de er i flertall. Om det ikke i bygda er vilje eller interesse for reiseliv er området så viktig for regionen at det blir fremhevet i regional markedsføring.

Nordisk ministerråd ga i 2006 ut en brosjyre som ønsker velkommen til 20 nordiske naturområder og som viser et utvalg av Nordens fremste områder for naturturisme. 4 områder fra hvert land. Hensikten med brosjyren er å vise verneområdenes natur- og kulturverdier og framheve deres egenhet for naturturisme og friluftsliv. Fra Norge er det Folgefonna - fra fjord til fonn, som blir først nevnt. Fonnabu, Breidablikk, Holmaskjær, Keiserstien og Bondhusdalen er spesielt nevnt. Naturen er den viktigste årsaken til at turister kommer til Norden konkluderer Nordisk ministerråd med.

Bondhusdalen har stor betydning for reiselivet og er et av de mest benyttet områdene for Folgefonnabreførerlag.

Samfunnsnytte

Kraftanlegget vil gi minimale skatteinntekter til kommune og fylke.

Energiproduksjonen til kraftverket er uten betydning for den lokale, regionale og nasjonale kraftoppdekningen.

At lokale grunneiere får inntekt av prosjektet er positivt. Men at det skal være utslagsgivende for fast bosetting i bygda stiller vi oss tvilsomme til. Da er det i tilfelle norsk landbrukspolitikk som må angripes. Det er ikke alle bygdefolk som har et kraftverk å bygge ut.

Lokalt og regionalt reiseliv er avhengig av intakte naturområder og spesielt av slike profilerte, kjente og verdifulle områder som Bondhusdalen.

Konklusjon

Ut i fra dette brevets merknader konkluderer Naturvernforbundet Hordaland (NVH), Bergen Turlag og Norges Jeger og Fiskeforbund Hordaland med at søknaden om konsesjon for bygging av Bondhus kraftverk etter § 8 må avvises, da skader og ulemper ved tiltaket for allmenne interesser etter vannressurslovens § 25 overstiger fordelene ved tiltaket. Minstevannføring kan ikke på noen måte oppveie de negative konsekvensene som her er framført.

Vennlig hilsen

NATURVERNFORBUNDET HORDALAND

Sign.
Eva Kittelsen
Styremedlem

BERGEN TURLAG

Sign.
Sølve Sondbø

NORGES JEGER- OG FISKERFORBUND

Sign.
Alv Arne Lyse

Kopi:
Kvinnherad kommune
Hordaland fylkeskommune
Fylkesmannen i Hordaland
Direktoratet for Naturforvaltning
Miljøverndepartementet
Olje- og Energidepartementet
Norges Naturvernforbund
NHO Reiseliv ved Hilde Charlotte Solheim
NHO Reiseliv ved Bjørn M. Bjerke
NHO Reiseliv Vest-Norge ved Else Marie Gulseth
Fjord Norge ved Terje Devold
Innovasjon Norge Reiseliv ved Per-Arne Tuftin
Innovasjon Norge Hordaland ved Nina Broch Mathisen
Hordaland Reiseliv ved Anne Grete Bakke
Samarbeidsrådet for Sunnhordland ved Gro Røhne Andersen
Innovativ Fjordturisme ved Anders Waage Nilsen